

ӨСВӨР НАСНЫ ХҮНД ХОРИХ ЯЛ ЭДЛҮҮЛЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ХЭРЭГЖИЛТ

IMPLEMENTATION OF JUVENILE IMPRISONMENT ACTIONS

Н.Гэрэлчимэг

Дотоод хэргийн их сургуулийн
сургалт, судалгааны 403-р анги шүүхийн
шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны сургуулийн 521-р
дамжааны сонсогч

Товч утга: Сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагад хоригдож буй насанд хүрээгүй хүний хүмүүжил, түүнд шаардлагатай эрх зүйн зохицуулалт, тулгамдаж буй асуудлыг судлан, шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлохыг зорилоо.

Abstract: It is intended to study the society of minors detained in special institutions for children's upbringing, the legal regulations that define it, and the ways to solve the problems.

Түлхүүр үг: гэмт хэрэг, гэм буруу, нийгэмшүүлэх ажил, хорих ял, боловсрол, сэтгэл санааны байдал

Key word: crime, guilt, social work, imprisonment, education, emotional state,

ҮНДСЭН ХЭСЭГ

Хүүхэд гэмт хэрэгт холбогдох болсон шалтгаан, нөхцөлийг мэргэжлийнхэн цэцэрлэгт хүмүүжээгүй. Ялангуяа эцэг, эх, асран хамгаалагчийн хүүхдэдээ тавих анхаарал сул, цахим орчны хяналтгүй, зохисгүй хэрэглээ, аливаа мэдээ, мэдээлэлд бодитой дүгнэлт хийх чадамжгүй байдал” нь өсвөр насны хүүхдийг гэмт хэрэгт холбогдоход шууд нөлөөлсөн гэж үздэг. Монгол улс 2023 оны байдлаар нийт 871 Ерөнхий боловсролын сургуультай бөгөөд 771.7 мянган сурагчтай.¹ Хүүхдийг гэмт

¹ Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан.

хэрэг зөрчилд холбогдохоос урьдчилан сэргийлэхэд дан ганц цагдаагийн байгууллага биш шат шатны байгууллагууд тэр дундаа гэр бүл асран хамгаалагчид хараа хяналттай байлгах үүрэгтэй. Хэрэв эцэг эх энэ үүргээ биелүүлээгүйн улмаас хүүхдийн эрх ашиг зөрчигдсөн тохиолдолд эрүүгийн хуулиар хариуцлага хүлээлгэдэг. Монгол улс 2017 он хүртэл насанд хүрээгүйчүүдийн хорих ангид ял эдлүүлэх ажиллагаа гэсэн агуулгаар хорих ял эдлүүлж байгаад 2017 оноос Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад хорих гэсэг нэр томъёог эрүүгийн болон шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуульд тусгаж өгчээ. Тиймээс эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах, бие бялдрын хувьд эрүүл чийрэг өсгөн хүмүүжүүлэх, хоол хүнс орон байр , хувцас хэрэгсэл зэрэг шаардлагатай зүйлээр хангаж хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалдаг.

НАСАНД ХҮРЭЭГҮЙ ХҮНД ХОРИХ ЯЛ ЭДЛҮҮЛЭХ АЖИЛЛАГАА

Насанд хүрээгүй хүнд хорих ял эдлүүлэх ажиллагааг Эрүүгийн хууль, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль-ийг үндэслэн явуулдаг.Өсвөр насны хүнд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлагыг Монгол улсын Эрүүгийн хуульд тусгай бүлгээр зохицуулсан байдаг. Эрүүгийн хуулийн 8 дугаар бүлэгт гэмт хэрэг үйлдэх үедээ арван дөрвөн насанд хүрсэн ба арван найман насанд хүрээгүй байсан хүнд хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу нийтэд тустай ажил хийлгэх; зорчих эрхийг хязгаарлах; сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад хорих ял оногдуулахаар тус тус заасан байдаг.

Сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллага нь анх 1948 онд “Хүүхдийн колони” нэртэйгээр үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн бөгөөд Шүүхийн шийтгэх тогтоолоор хорих ялаар шийтгүүлсэн өсвөр насны хоригдлын ялыг биечлэн эдлүүлэх чиг үүрэгтэй байгууллага юм. Хорих ял эдэлж байгаа өсвөр насны хүн хөдөлмөр эрхлэхгүй харин ерөнхий, мэргэжлийн боловсрол, хөдөлмөрлөх, амьдрах ухааны дадал олгох сургалтад хамрагддаг.¹

Хорих ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хоригдлын ялыг сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад эдлүүлнэ. Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага нь өсвөр насны эмэгтэй хүнд оногдуулсан хорих ялыг эдлүүлэх

¹ Монгол улсын ерөнхий прокурорын газар, Про подкаст, Архив,

тусгай нэгжтэй байна. Өсвөр насны хоригдол арван найман насанд хүрсэн тохиолдолд ялыг нь хорих ангид шилжүүлэн эдлүүлэх эсэх асуудлаар хоригдлыг арван найман насанд хүрэхээс 3 сарын өмнө сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагын дарга прокурорт санал гаргах бөгөөд прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ. Хоригдлын эдлээгүй үлдсэн ялыг эдлүүлэх хорих ангийн дэглэмийг прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ. Шүүх заасан хоригдлын эдлээгүй үлдсэн ялын хугацаа 2 жилээс илүүгүй тохиолдолд түүний хувийн байдал, төлөвшлийг харгалзан сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагын даргын санал, прокурорын дүгнэлтийг үндэслэн хорих ялын хугацааг дуусах хүртэл сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллагад үргэлжлүүлэн ял эдлүүлж болно. Өсвөр насны хоригдлын илгээмж авах, түр уулзалт хийх, утсаар ярих тоог хязгаарлахгүй бөгөөд 15 хоногт нэг удаа удаан хугацааны уулзалт хийж болно.¹

Өсвөр насны хоригдлыг ерөнхий боловсролын сургалтад бүрэн хамруулж, бусад хоригдолд бие даан мэргэжил, мэдлэгээ дээшлүүлэхэд нь хорих анги туслалцаа үзүүлнэ. Ерөнхий боловсролын сургалтыг хорих ангийн байранд зохион байгуулна.²

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагааг нарийвчлан зохицуулж буй Хорих ангийн дотоод журам болон Хорих ангийн харуул хамгаалалтын журам, нийгмийн ажлын аргачилсан зааварт сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх зохицуулалт дутмаг байна.

Статистик үзүүлэлт	Аймаг	Аймгийн код	2018	2019	2020	2021	2022
18 хүртэлх насны	Улсын дүн	0	956	1356	990	921	1540

Нийгэмшүүлэх ажил гэдэг нь хоригдлыг хорих байгууллагад хүлээн авахаас эхлэн ял эдлэх бүхий л хугацааг хамран, суллахад бэлтгэх, сулласны дараах үйл явцаар дуусгавар болдог сэтгэл зүй, сурган хүмүүжүүлэх, анагаах, хууль зүй, нийгэм, эдийн засгийн зохион байгуулалттай нөлөөллийн цогц арга хэмжээг хэлнэ. Нийгэмшүүлэх

¹ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль 201 дүгээр зүйл

² Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль 220 дугаар зүйл

ажиллагааны явцад хорих ангиас хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хангадаг.

Ерөнхий боловсролын сургууль нь боловсролын стандартаар тогтоосон бага, суурь, бүрэн дунд боловсрол эзэмшүүлэх сургалтын байгууллага юм. Бүх нийтийн ерөнхий боловсрол нь 12 жилийн сургалтын агуулгын түвшин суурь боловсрол гэдэг нь 9 жилийн сургалтын агуулгын түвшин юм.

Албан боловсрол нь боловсролын албан ёсны байгууллагаар дамжуулж, суралцагчийн ерөнхий болон мэргэжлийн зохих түвшний боловсрол эзэмших хэрэгцээг хангадаг боловсролын зохион байгуулагдсан үйл ажиллагаа юм.

Албан бус боловсрол нь боловсролын албан ёсны тогтолцооноос гадуур иргэнд боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх зохион байгуулалттай үйл ажиллагаа

Насан туршийн боловсрол бүх насны иргэд боловсролын албан болон албан бус хэлбэрээр ёс суртахуун, гоо зүй, иргэн, гэр бүл, шинжлэх ухаан, амьдрах ухааны боловсролыг тасралтгүй эзэмших үйл ажиллагааг Сургалтын орчин боловсролын стандартыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах материаллаг нөхцөл болон сурах, сургах харилцааг хэлнэ.

Эдгээр мэргэжлийн сургалт, ерөнхий,суурь боловсрол нь тухайн хоригдлыг эргэн нийгэмшихэд туслах албан боловсрол мөн хэдий ч хорих ялаас хугацааны өмнө суллагдах, ялыг биечлэн эдэлж дууссаны дараа нийгэмээс тусгаарлагдахгүй амьдрахад албан бус боловсрол, насан туршийн боловсрол нь тухайн хүнийг дахин гэмт хэрэг үйлдэх эсвэл засрал хүмүүжилд нь илүү хэрэгтэй байдаг.

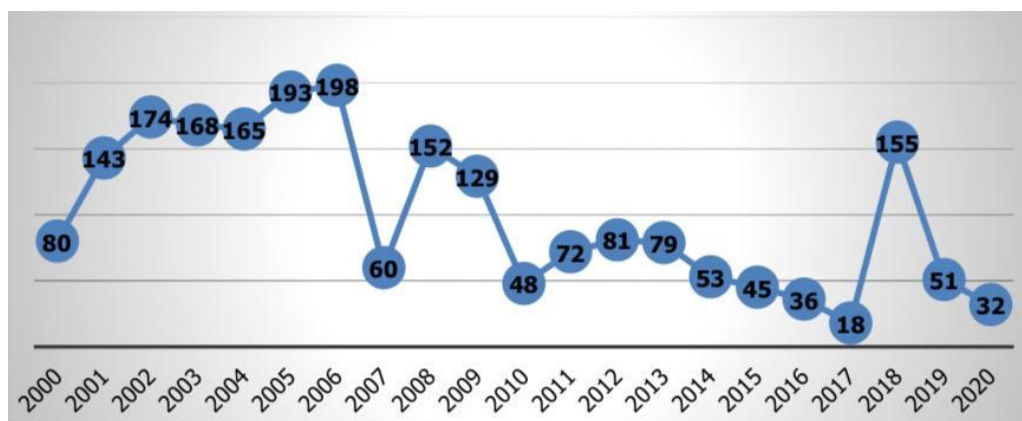
Хорих байгууллага дахь нийгэмшүүлэх ажил нь хорих ялаар шийтгэгдсэн хүнийг нийгмийн харилцаанд ухамсартайгаар бие даан оролцох төлөвшлийг бий болгоход чиглэсэн сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, иргэд, бусад нийгмийн байгууллагатай зөв харилцаа үүсгэх, хөдөлмөрийн дадал, хүмүүжил олгох, хууль, дэг журмыг хэвшүүлэх нөлөөллийн цогц үйл ажиллагаа юм.

Манай оронд 1996 оноос хүүхэд хамгаалал, 1999 оноос боловсрол, 2000 оноос хороо, 2002 оноос хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны, 2007 оноос

халамж, 2008 оноос эрүүл мэндийн салбарын нийгмийн ажилтнууд бий болон өөр өөрсдийн онцлогийг тусган хөгжиж байна.¹

Түүнчлэн хорих ангийн “нийгмийн ажил” гэсэн нэр томъёо, ойлголт бий болоод 20-оод жил болсон энэ цаг хугацаанд нийгмийн ажилтны албан тушаалын тодорхойлолт, нийгмийн ажлын заавар, нийгэмшүүлэх хөтөлбөр зэрэг эрх зүйн бичиг баримтууд боловсрогдон гарсан билээ. Практикт хоригдлын үйлдсэн гэмт хэргийн болон хувийн байдал, нас, хүйс, ял эдлэх дэглэмийг ялгаатай оногдуулдгаас нийгмийн ажлыг харилцан ялгамжтай явуулдаг.

/Өсвөр насны хоригдлын тоо сүүлийн 20 жил/

Сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагад сүүлийн 20 жилийн байдлаар 2132 өсвөр насны хоригдол ял эдэлсэн бөгөөд 2015-2019 он буюу сүүлийн 5 жилийн дунджийг/55/ 2000-2004 оны дундажтай/146/ харьцуулахад 2,3 дахин, 2005-2009 оны дундажтай харьцуулахад 2,4 дахин, 2010-2014 оны дундажтай харьцуулахад 9,1 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд 2000 оны эхэн үетэй харьцуулахад буурсан үзүүлэлттэй байна.

Судалгаагаар насанд хүрээгүй хүмүүс 14-17 насандаа согтуурал, мансуурал, биеэ үнэлэх, тэнүүчлэл, гуйланчлалд татан оруулах, 14-15 насанд тэдэнтэй хатуу ширүүн харьцах, 13-14 насандаа бэлэгсийн гэмт хэрэгт өртөх магадлал тус тус өндөр байна. Түүнчлэн хүүхдийн бие, сэтгэл зүйн дээрх онцлог байдал, хууль эрх зүйн мэдлэг, эцэг эхийн хяналт муу

¹ Б.Сүх-Очир. Бодит жишээтэй ажиллах арга зүй. “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл судлал” сэтгүүл. 2014. №3. 34 дэх тал

зэрэг байдал нь гэмт хэрэгт уруу татагдах, гэмт хэрэг үйлдэх хүчин зүйл болж байна. Учир нь бараг бүх насанд хүрээгүй хүмүүс өөрийн амьдралын дүр төрх, нөхцөл, хүрээлэн буй орчны нөлөө зэргээс гэмт хэрэг үйлдэхэд уруу татагдахад “бэлэн байдал”- д байдаг бөгөөд уруу татагдан гэмт хэрэг үйлдсэнээр тэдний бие, сэтгэлийн хөгжилд ноцтой гэм хор (гэмт хэрэг үйлдэх дадал зуршилтай болгох) учруулдаг, тухайн гэмт хэргийнхээ (ЭХ-ийн 16.1, 16.2) давхар хохирогчид юм.

Өсвөр насны хүнд ял оногдуулах, түүнийг эдлүүлэх талаарх олон улсын баримт бичиг:

Монгол улс НҮБ-ын “Хүүхдийн эрхийн тухай” конвенцод 1990 онд нэгдэн орж хүн төрөлхтний ирээдүйн сайн сайхан байдлыг хангах энэхүү конвенцыг хангах үүрэг хүлээсэн дэлхийн 5 дахь орон болсон юм. НҮБ-ын хүүхдийн эрхийн тухай конвенц нь анхаарлын гадна үлдэж байсан хүүхдийн эрэлт хэрэгцээг хангах шинэ стандартыг тогтоож, төр нийгмийн зүгээс хүүхдийн эрхийг хамгаалахад хүлээх үүргийг тодорхойлсноороо чухал ач холбогдолтой юм.

1996 оны 05-р сард “Хүүхдийн эрхийг хамгаалах” Монгол улсын хуулийг баталсан юм. Гэмт хэрэг үйлдсэн насанд хүрээгүй хүнд эрүүгийн хариуцлага, ял шийтгэл оногдуулах, хорих ял шийтгүүлсэн насанд хүрээгүй хүмүүсийг хамгаалах эрхийн тухай “Иргэний болон Улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт” “Хүүхдийн эрхийн конвенц”, НҮБ-ын “хорих ял шийтгүүлсэн насанд хүрээгүй хүмүүсийг хамгаалах дүрэм”, “Яллагдагчдын /прокурор/ үүргийн удирдах зарчмууд” НҮБ-ын “насанд хүрээгүй хүмүүсийн талаарх байцаан шийтгэх ажиллагаа явуулах наад захын жишиг дүрэм”¹,

НҮБ-ын удирдах зарчмууд болон олон улсын баримт бичигт хууль бусаар дур мэдэн хүүхдийн эрх чөлөөг хасаж болохгүй. Түүнийг баривчлах, албадан саатуулах, хорих явдлыг гагцхүү хуулийн дагуу гүйцэтгэх, эцсийн арга хэмжээ болгож аль болох богино хугацаатайгаар хэрэглэхийг заасан байна. Мөн эрх чөлөөгөө хасуулсан хүүхэд бүртэй хүнлэг ёсоор харьцаж нэр хүндийг нь хүндэтгэх, эрх чөлөөгөө хасуулсан хүүхэд бүр эрх зүйн болон бусад шаардлагатай тусламжийг авах, бусдын нөлөөнд автагдаагүй хараат бус байхаар тусгагдсан байна. Тухайлбал: “хүүхдийн эрхийн тухай конвенц”-ийн 37-р зүйлийн “а хэсэгт”: 18 насанд хүрээгүй хүүхдийн

¹ Шүүх эрх мэдлийн салбар дахь хүний эрх.УБ,..1996 он

үйлдсэн хэрэгт цаазаар авах буюу ямар ч үндэслэлгүйг бүх насаар нь гянданд хорих ял оногдуулахгүй байх гэжээ. НҮБ-ын зургаадугаар чуулганаас гаргасан наймдугаар тогтоолын дагуу 17.1 дүгээр зүйлийн б хэсэгт залуу хүмүүсийн онцлог эрэлт хэрэгцээ, шаардлагыг хангах үүднээс хорихоос бусад арга хэмжээг аль болох их сонгон хэрэглэхийг дэмжиж байгаа юм. Иймээс нийгмийн аюулгүй байдлыг хангах эрэлт хэрэгцээг харгалзан сонгох өөр төрлийн байгаа арга хэмжээнүүдийг бүрэн ашиглах, шинэ төрлийн сонгох арга хэмжээ боловсруулах нь зүйтэй гэж бодож байна.

Аль ч нийгэмд залуучуудын хэрэгцээ, шаардлага байдаг тул гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутай залуусыг хорих ял шийтгэх нь зарим талаараа зохицуулалт дутмаг, мөн нийгэмд нь нийгэмшүүлэх буюу хорихоос өөр төрлийн аргауудад нийгмийн аюулгүй байдлыг хангаж чадах шинэ зохицуулалт хэрэгтэй. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүнийг цээрлүүлэх, нийгэмшүүлэх ёстой боловч тарчлаан зовоон эрхэнд нь хууль бусаар халддаггүй байх нь зүйтэй.

Англи улс:

Английн эрүүгийн эрх зүйн субъект: Аливаа бие хүн Английн харьяат, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг эрүүгийн хариуцлагад татаж болно. Өөрийн статусын дагуу зарим хүмүүс эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлөгддөг журамтай.

Харин монгол улсад арван найман насанд хүрэхийн өмнө гэмт хэрэг үйлдсэн этгээд, тавин таваас дээш насны эмэгтэй, жараас дээш насны эрэгтэйд арван таван жилээс дээш хугацаагаар хорих ял оногдуулж болохгүй.

Нэгдүгээрт: Уламжлал ёсоор хаан, хатан гэмт хэрэг үйлдэж болохгүй учир хариуцлагад татагдахгүй.

Хоёрдугаарт: Дипломат эрх ямбийн тухай 1964 оны хуулийн дагуу элчин болон гадаадын элчин сайдын яамны албаны бусад хүмүүс эрүүгийн мөрдөлтөд халдашгүй байх эрх эдэлнэ. Дипломат төлөөлөгч албан тушаалаасаа чөлөөлөгдсөн тохиолдолд дээрх эрхээ эдэлнэ. Гэмт хэргийн субъект бие хүний талаар ярихад гол асуудал бол түүний хэрэг хариуцах чадваргүй байдал юм. Английн эрх зүйд хэрэг хариуцах чадваргүй байдлыг нас, сэтгэцийн өвчин, согтууралтай холбон үздэг. Английн эрх зүйд насанд хүрээгүй байдал-ыг хүсэл зориг байхгүйтэй холбогддог бөгөөд энэ нь

эрүүгийн хариуцлага үгүйсгэгдэх шалтгаан болж болно. Английн Эрүүгийн хууль тогтоомжид насанд хүрээгүй хүмүүсийг 3 бүлэгт хуваасан байдаг.

-10 хүртэлх насны хүүхдүүд

-10-14 насны хүүхдүүд

-14-17 насны өсвөр насныхан /ял оногдуулахад 17-21 насны хүмүүсийг тэдгээртэй адилтган үздэг/.

17-21 насны хүмүүсийг тэдгээртэй адилтган үздэг.¹

Хүүхэд ба өсвөр насны хүмүүсийн тухай 1933 оны хууль гарахаас өмнө нийтийн эрх зүйн дагуу 7 нас хүрээгүй хүүхдийг эрүүгийн хариуцлагад татаж болдоггүй байсан. Уг хуулиар эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх насыг 7, Хүүхэд ба өсвөр насны хүмүүсийн тухай 1969 оны хуулиар 10 байхаар тогтоосон. 10-14 насны хүүхдийн үйлдэлд гэмт хэргийн элементийн аль аль нь Actus reus ба mens rea байгааг ямар ч эргэлзээгүй нотлохоос гадна уг хүүхэд ноцтой хохирол учруулж байгаагаа мэдэж байсныг тогтоосон нөхцөлд л түүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэж болно. Англи улсын шоронгийн тухай хууль анх 1952 онд батлагдсан байна. Эрүү, эрүүгийн байдаан шийтгэх болон ял эдлүүлэх ажиллагаанд холбогдох хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох ажил тасралтгүй хийгдсэний дүнд 1967, 1977, 1981, 1988, 1991, 1993 онуудад тодорхой шинэчлэл хийгджээ. Англи улсын хорих болон хорихоос бусад төрлийн ял эдлүүлэх ажиллагаа, түүний эрх зүйн зохицуулалт одооч олны анхаарлыг татсаар байна. Англи улсын ял эдлүүлэх байгууллага нь төвийн ба орон нутгийн шоронгийн байгууллагаас бүрдэнэ.

-Насанд хүрээгүй хүмүүст зориулсан ял

Насанд хүрээгүй хүмүүст оногдуулах ял нь Английн хууль тогтоомжийн дагуу 17 нас хүрээгүй хүмүүс насанд хүрээгүйд тооцогдоно. Ял оногдуулахад 21 нас хүрээгүй залуусыг тэдэнтэй адилтган авч үзнэ. Хүүхэд болон өсвөр насныхан тухай 1969 оны хуульд зааснаар насанд хүрээгүй хүмүүсийг:

1. Хүүхэд /14 нас хүрээгүй/

¹ Б.Ганчулуун. Английн Эрүүгийн эрх зүй. УБ.,2005 он.21-р тал 37 а/ Лхагва.А.Дурдсан бүтээл.УБ.,2008, 2012 он б/ “Эрх зүй, албаны мэдээлэл” сэтгүүл.

2. Өсвөр насны /14-17 нас/ гэж хуваагддаг.

3. 10-14 насны гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг хяналтын байгууллагын хяналтад өгөх.

- Гэмт хэрэг үйлдсэн 14-17 насны этгээдэд шүүх гэр бүл, асран хамгаалагчийн хяналтад байлгах шийдвэр гаргах эрхтэй. Энэхүү шийдвэрт гэмт хэрэг үйлдсэн этгээд хянагчийн шаардлагыг биелүүлэх, тусгай тогтоосон хугацаанд тодорхой газар оршин суух, тодорхой өдөр хүмүүжлийн төвд ирэх, 6 цагаас өглөөний 6 цагийн хооронд гэрээс гадагш гарахгүй байх /шөнийн хязгаарлалт/ мөн тодорхой өдрүүдэд ямар нэг үйл ажиллагаанд оролцохыг хориглохыг заасан байдаг байна.

Шүүх 12-15 насны хүмүүсийг хүмүүжлийн хаалттай төвд илгээх, төвд байлгах хугацаа нь 4, 6, 8, 10, 12, 18, 24 сар байна. Тэнд байх хугацаанд нь гэмт хэрэг, эрх зүйн зөрчил гаргасан этгээдэд хөдөлмөрийн дадлага, боловсрол олгох бөгөөд суллагдахад бэлтгэдэг.

- Залуу хэрэгтнүүдэд зориулсан байгууллагад байлгах ялын доод хугацаа 15-18 насны хүмүүсийн хувьд 2 сар юм. Уг байгууллагаас сулагдсан хүмүүст 22 нас хүртэл нь хяналт тогтооно.

- 1982 оны хуулийн дагуу 21 нас хүрээгүй хүнд албадан саатуулах төв юм уу залуусыг хорих газарт байлгах ял оногдуулдаг байна.

- Онц хүнд гэмт хэрэгт ял шийтгэгдэж байсан этгээд 21 насанд хүрээгүй бол түүнийг тодорхой хугацаагаар насанд хүрээгүй этгээдэд зориулсан “Засан хүмүүжүүлэх хаалттай хорих байгууллага”-д ял эдлүүлэхээр шийдвэр гаргаж болох бөгөөд 15-аас доош насны хөвүүдийг 4 сар, түүнээс бага хугацаагаар хорих ёстой.

Энэ бүхнээс үзэхэд Англи улсад 21-ээс доош насны гэмт хэрэг үйлдсэн хүүхэд, залуучууд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлагын зорилго нь аль болох нийгмээс тусгаарлахгүйгээр хүмүүжүүлэх, тусгаарласан ч хамгийн богино хугацаагаар хэрэглэдэг нь харагдаж байна. Мөн Английн эрүүгийн ялын тогтолцоонд насанд хүрээгүй хүмүүст зориулсан ял гэсэн тусгай ялын төрөл байгаа нь сайшаалтай.

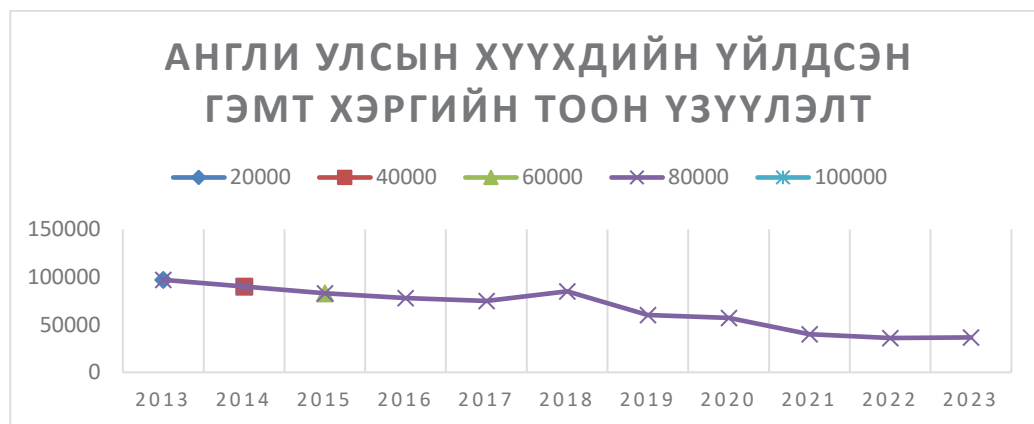
Англи улсад насанд хүрээгүй этгээдүүд хүлээлгэх хариуцлага нь манай улстай харьцуулахад бага байдаг бөгөөд богино хугацаанд хүмүүжүүлэх арга хэмжээ авч, амьдралд нь заман хүмүүжүүлэх байгууллагын хар толбо тогтоож үлдээдэггүй нь үнэхээр авууштай.

/ Их Британид өсвөр үеийнхний гэмт хэргийн дахин гэмт хэргийн түвиин хэд вэ?/

Залуучуудын шударга ёсны статистик: 2022-2023 он (хүртээмжтэй хувилбар)

Хүүхэд дахин гэмт хэрэг үйлдэх нь долоон жилээр буурсны дараа 0.9 пунктээр нэмэгдэж, 32.2% болсон бол бүлэгт хамрагдсан хүүхдийн тоо үргэлжлэн буурчээ.

“Youth of Crime UNITED KINGDOM”-ийн хийсэн судалгаагаар

2013-2016 онуудад буурсан үзүүлэлттэй байгаа бол 2017-2018 онд өссөн байна. Гэмт хэрэг үйлдсэн өсвөр насны хүнд хүлээлгэх хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ, гэрийн хорио зэрэг нь үр нөлөө сайтай нь судалгаанаас харагдаж байгаа бөгөөд хорих ангид биечлэн ял эдлүүлэх нь асуудлыг бүрэн шийдэх арга биш гэж үзэж байна.

ДҮГНЭЛТ

Хүүхэд нь сэтгэл зүйн хувьд бүрэн гүйцэд төлөвшөөгүй, ертөнцийг үзэх үзэл тогтоогүй байдаг учир түүнийг хүрээлж буй гэр бүл, эцэг, эх, найз нөхөд, ойр дотны хэн нэгний нөлөөнд автахад маш амархан. Энэ байдал нь орчны таагүй нөлөө (архи дарс хэрэглэх, мансуурах байдалд орох)-гөөр амархан өдөөгдөж элдэв сөрөг зан төлөвтэй болох, гэмт хэрэг үйлдэх, гэмт халдлагад өртөхөд хүргэдэг.

Хүүхдийн бие, сэтгэл зүйн онцлог нь сониуч зан, адал явдалд дурлах, итгэмтгий байх, хөөрч сагсуурах, шинэ нөхцөл байдалд дасах чадавхгүй байх, хайр халамж дутагдах, зарим тохиолдолд биеийн хөгжлийн хувьд сул дорой байх, танилын буруу сонголт, өөрийгөө дутуу үнэлэх зэрэг нь

хохирох эрсдлийг бүрдүүлэх бөгөөд уруу татагч, гэмт этгээдийн боломжийг нэмэгдүүлдэг байна. Тэдний хүсэл тэмүүлэл нь хоригдож, гэр бүл олон нийттэй харилцах харилцаа холбоо нь цоожтой хаалганы цаана ормогц өөрчлөгдөж эсвэл холбоо тасардаг.

Монгол Улсад өсвөр насны этгээдээс гэмт хэрэг үйлдэхэд нөлөөлж буй шалтгаан олон боловч хамгийн гол нь эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нарын хараа хяналт, анхаарал халамж муу байх, хүүхдийн нас, биеийн онцлогт тохируулан харьцахгүй байх, тэднийг үл хайхрах, тэднийг ойлгохыг хүсэхгүй байх, амьдралын наад захын хэрэгцээт зүйлсээр хангаж чадахгүй, эсхүл хэт эрхлүүлэх, хүссэн бүгдийг нь биелүүлдэг зэрэг алдаатай үйлдлээс болж байна.

Өсвөр насны хүүхдийн гэмт хэрэг үйлдэх болсон шалтгааныг :

Гэр бүл салалт, гэр бүлийн байдал хойд эцэг, эхтэй болон хагас өнчин, ар гэрийн хараа хяналтгүй байдал, бусдын сөрөг нөлөө, сониуч, гэнэн томоогүй зан, архины хамаарал, сургууль завсардалт, амар хялбар аргаар мөнгө олох, ядуурал, ажилгүйдэл зэрэг шалтгаан нөхцөлүүдээс үүдэлтэй гэмт хэрэг үйлдэж байна гэж дүгнэлээ.

Гэмт хэрэг үйлдсэн өсвөр насны хүнийг хорих ангид биечлэн ял эдлүүлж шийтгэхдээ биш нийгэмд нь өөрийгөө засах боломжийг олгож, зан төлөвийг нь засан, ухамсарлуулах нь чухал. Хүүхдийн хүсэл мөрөөдөл, ертөнцийг харан өнцөг нь ганц удаагийн алдаанаас болж насан туршдаа өөрийгөө буруутгах, гутранги үзэлтэй болох нь нийгмийн асуудал болно гэж ойлголоо.

ЭХ СУРВАЛЖИЙН ЖАГСААЛТ

1. Эрүүгийн хууль /шинэчилсэн найруулга/
2. Шүүх эрх мэдлийн салбар дахь хүний эрх.УБ.1996 он
3. Олон улсын гэрээ хэлэлцээрүүдийн эмхэтгэл.УБ.,1992 он
4. А.Лхагва. Хорих ял эдлэгсдийг хүмүүжүүлэх-нийгэмшүүлэх ажлын зохион байгуулалт, эрх зүйн зохицуулалтын зарим асуудал.УБ.,2015 он
5. Б.Ганчулуун. Английн Эрүүгийн эрх зүй. УБ.,2005 он

БУСАД ЭХ СУРВАЛЖ

1. www.gov.uk

2. Монгол улсын ерөнхий прокурорын газар, Про подкаст, Архив,
3. Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан.

---o0o---